

Szczecin 17.02.2026r.

dr hab. Zbigniew Głabiński prof. US

Instytut Gospodarki Przestrzennej i Geografii Społeczno-Ekonomicznej

Uniwersytet Szczeciński

ul. Mickiewicza 64

71-385 Szczecin

**Ocena osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktycznego i
organizacyjnego dra Mateusza Rogowskiego
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora
habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie geografia
społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna**

1. Podstawy formalne przygotowania recenzji.

Recenzja została sporządzona na podstawie obowiązujących przepisów prawa – art. 221 ust. 4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.)

Podstawą formalną do przygotowania przedkładanej recenzji jest pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna, Pana Prof. dr hab. Pawła Churskiego z dnia 3.12.2025 r. (znak WGSEiGP/2025/P-hab/4) oraz przygotowana przez Habilitanta dokumentacja.

Otrzymana dokumentacja jest przygotowana zgodnie z wymogami i wystarczająca do dokonania oceny w postępowaniu habilitacyjnym dra Mateusza Rogowskiego. Przekazano ją w formie elektronicznej.

2. Sylwetka Habilitanta

Dr Mateusz Rogowski uzyskał tytuł magistra Turystyki i Rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w dniu 27.10.2005 r. obronił pracę magisterską pt. *Ruch turystyczny i jego wpływ na przekształcenia szlaku turystycznego w Tatrzańskim Parku Narodowym*, którą napisał pod kierunkiem Prof. dr hab. Andrzeja Kostrzewskiego.

Pracę doktorską w dziedzinie Nauk o Ziemi w dyscyplinie geografia pt. *Ocena atrakcyjności turystycznej szlaków pieszych na wybranych przykładach z Dolnego Śląska* obronił w dniu 01.04.2011 r. na Wydziale Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska Uniwersytetu Wrocławskiego, a jej promotorem był: prof. dr hab. Jerzy Wyrzykowski, zaś recenzentami: prof. dr hab. Maciej Pietrzak oraz prof. dr hab. Włodzimierz Kurek.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitant podjął pracę naukową początkowo w Wyższej Szkole Handlu i Usług w Poznaniu (01.10.2011 – 30.06.2014) na stanowisku adiunkta, a równocześnie na takim samym stanowisku pracował w Wyższej Szkole Zawodowej „Kadry dla Europy” także w Poznaniu (01.10.2011 – 30.06.2014).

Od 13 października 2014 r. rozpoczął pracę na stanowisku adiunkta/pracownika badawczo-dydaktycznego na pełnym etacie w Katedrze Turystyki i Rekreacji Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Pracuje tam do chwili obecnej.

Ważną częścią aktywności zawodowej Habilitanta jest działalność o charakterze praktycznym związana z pracą pilota wycieczek i przewodnika turystycznego. Habilitant prowadzi w tym zakresie własną działalność gospodarczą od 2011 roku do chwili obecnej, co można uznać za dowód pogłębionego zainteresowania turystyką, w tym w szczególności turystyką na obszarach górskich (uprawnienia przewodnika turystycznego po terenie Karkonoskiego Parku Narodowego od 2018r.). Niewątpliwie aspekt bezpośredniego kontaktu z turystami w terenie miał wpływ na pogłębienie zainteresowań naukowych Habilitanta.

3. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę o ubieganie się stopnia naukowego doktora habilitowanego dr Mateusz Rogowski przedstawił cykl siedmiu artykułów z lat 2017-2025 pod zbiorczym tytułem „**Koncepcja diagnozy i łagodzenia nadmiernej turystyki w przyrodniczych obszarach chronionych**”. Wszystkie publikacje stanowiące osiągnięcie naukowe zostały opublikowane po nadaniu stopnia naukowego doktora.

Problem udostępnienia górskich obszarów chronionych dla turystyki, a w szczególności parków narodowych jest szeroko dyskutowany w literaturze polskiej i światowej. Obserwujemy w ostatnich latach rosnące zainteresowanie badaczy różnych dziedzin nauki kwestią jak chronić środowisko przyrodnicze przed rosnącą antropopresją. Jednym z najważniejszych zjawisk wpływających niekorzystnie na stabilność przyrodniczą ekosystemów parków narodowych jest rosnący dynamicznie ruch turystyczny. Stąd powstaje fundamentalny problem jak zarządzać

ruchem turystycznym na obszarach chronionych, w tym w szczególności w parkach narodowych, aby mogły one zachować podstawową funkcję, dla których zostały powołane. Zgodnie z opinią Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) parki narodowe to obszary, które mają przede wszystkim zabezpieczać przebieg naturalnych procesów ekologicznych. Z drugiej strony na całym świecie parki narodowe jako obszary o wybitnych walorach przyrodniczych przyciągają z roku na rok więcej turystów. W ten sposób narasta konflikt pomiędzy potrzebami ochrony przyrody, a rosnącą antropopresją wynikającą z liczby odwiedzających.

Kwestia ta wpisuje się jeden z najważniejszych nurtów badań geografii turystyki jakim są analizy ruchu turystycznego. Na trudności badań tego zjawiska zwróciła już wiele lat temu prof. Jadwiga Warszńska, współautorka pierwszego podręcznika pt. Podstawy geografii turystyki (1978). Stwierdziła ona, że w badaniach ruchu turystycznego występują liczne przeszkody związane z immanentnymi cechami tego zjawiska: spontanicznością, dynamiką, silną koncentracją i masowością.

Problem badawczy, którym zajął się dr Mateusz Rogowski łączy w sobie zagadnienia ruchu turystycznego oraz ochrony przyrody i stanowi przedmiot rozważań wszystkich artykułów wchodzących w skład jego osiągnięcia naukowego.

Autor w **punkcie 4.2** swojego autoreferatu zatytułowanym „**Wprowadzenie**” jednoznacznie wskazał, że analizowany przez niego problem badawczy mieści się w szeroko pojmowanej dyscyplinie naukowej jaką jest geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, a wąskim ujęciu geografia turystyki.

Habilitant przedstawił w autoreferacie (**punkt 4.3**) główny **cel badawczy** przedstawionego cyklu powiązanych tematycznie artykułów, którym było opracowanie **konceptji czasoprzestrzennej diagnozy i łagodzenia nadmiernej turystyki (ang. *Overtourism*) w przyrodniczych obszarach chronionych**. Dla potrzeb realizacji osiągnięcia habilitacyjnego zdefiniował także trzy cele szczegółowe:

1. Opracowanie **konceptji monitoringu ruchu turystycznego** generującego skalibrowane dane ilościowe w postaci serii pomiarowych o zróżnicowanej rozdzielczości (miesięcznej, tygodniowej, dziennej, godzinowej) dla potrzeb czasoprzestrzennej charakterystyki ruchu turystycznego, w tym diagnozy nadmiernej turystyki,
2. Opracowanie **procedury zdefiniowania przepustowości turystycznej** (ang. *Tourism Carrying Capacity*) i wartości progowych dla potrzeb sprecyzowania granicy między zatłoczeniem (ang. *Crowding*) a przeludnieniem (ang. *Overcrowding*),

3. Opracowanie **metodyki diagnozy i łagodzenia nadmiernej turystyki** poprzez wprowadzenie wdrożeń optymalizacyjnych i ocenę ich skutków.

Należy zwrócić uwagę, że główny cele badawczy jest w sensie merytorycznym prawie tożsamy z trzecim celem szczegółowym. Jest to istotny problem metodologiczny, który zostanie szerzej omówiony w punkcie 4 niniejszej recenzji.

Całość wywodu jest ilustrowana dwoma rycinami (Ryc. 1 i Ryc. 2), które w sposób graficzny prezentują powiązanie problemu badawczego z geografiami społeczno-ekonomiczną w tym geografiami turystyki oraz naukami o Ziemi i środowisku, a także naukami społecznymi. Lokalizują one problem nadmiernej turystyki (ang. *Overtourismu*) w systemie nauk.

Następnie w **punkcie 4.4** Habilitant omówił stan badań na tym zjawiskiem oraz stosowaną w tym zakresie terminologię. Sformułowanie autora „**Koncepcja diagnozy i łagodzenia nadmiernej turystyki**”, którą wywodzi ze znanych z literatury koncepcji zarządzania turystyką na obszarach chronionych budzi pewne zastrzeżenia natury leksykalno-stylistycznej. Zapewne w opinii Autora wprowadzenie spójnika „i” pomiędzy dwoma członami tytułu problemu naukowego tłumaczy całość zagadnienia. Otóż w mojej ocenie słowo „koncepcja” odnosi się do diagnozy, a nie wiem o czym autor myślał kontynuując zdanie „łagodzenia nadmiernej turystyki”. Zdecydowanie lepiej brzmiałby tytuł problemu badawczego „**Koncepcja diagnozy i sposobów/metod łagodzenia nadmiernej turystyki.**” Niezbyt fortunne sformułowanie tytułu problemu badawczego utrudnia, szczególnie na początkowym etapie oceny, zrozumienie intencji autora.

Przedstawiony główny cel badawczy oraz cele szczegółowe nawiązują do występującego ze szczególnym natężeniem w ostatnich latach zjawiska *overtourismu*, które dotyczy zazwyczaj najbardziej popularnych kierunki podróży. Dotychczas w polskiej literaturze naukowej nie sformułowano powszechnie akceptowanego tłumaczenia tego terminu. *Overtourism* definiuje się jako zjawisko nadmiernej koncentracji czasoprzestrzennej ruchu turystycznego. To zjawisko powoduje obniżenie jakości życia mieszkańców oraz utrudnia korzystanie z walorów turystycznych danego miejsca przez odwiedzających. W związku z tym powstaje fundamentalny problem jak zarządzać „sukcesem” rozumianym jako skala popularności danego miejsca docelowego podróży turystycznych, tym bardziej, że w ocenie niektórych badaczy łatwiej zapobiegać skutkom nadmiernej koncentracji ruchu turystycznego niż im przeciwdziałać (Guevara Manzo G. i in. 2017). Przedstawiony jako dzieło habilitacyjne zestaw artykułów próbuje znaleźć możliwą na to odpowiedź.

Należy zwrócić uwagę, że problem ten został zauważony przez badaczy już w połowie lat sześćdziesiątych m.in. J. Forster (1964, *The sociological consequences of tourism*) oraz J.A

Wagar (1964, *The Carrying Capacity of Wild Lands for Recreation* <https://doi.org/10.1093/forestscience/10.s2.a0001>). Mimo upływu czasu nie znaleziono uniwersalnego rozwiązania, a skala tego zjawiska rośnie, a wraz z nim zainteresowanie badawczy. W tym kontekście badania Habilitanta plasują się w nurcie o ugruntowanej pozycji w dziedzinie nauk społecznych. Zjawisko nadmiernej turystyki zauważono w pierwszej kolejności na obszarze centrów światowej turystyki, a dopiero potem na terenach przyrodniczo cennych.

Pierwszą z publikacji stanowiącą część osiągnięcia naukowego Habilitanta jest artykuł: 1/ Rogowski M. (2025), A method for overtourism optimisation for protected areas, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism* 49, 100859. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2025.100859> Autor w tej publikacji podsumowuje niejako cały swój dorobek poświęcony koncepcji badań nad zjawiskiem nadmiernej turystyki (ang. *overtourism*). Dr Mateusz Rogowski skoncentrował swoje zainteresowania badawcze na obszarach górskich parków narodowych, a więc na tych przestrzennych formach ochrony przyrody, które mają szczególne znaczenie dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Ziemi. W swoim artykule Habilitant, jak sam stwierdza, dokonał zestawienia wyników wszystkich swoich badań i przedstawił ramy teoretyczne zjawiska nadmiernej turystyki oraz koncepcję rozwiązań służących zmniejszeniu jej negatywnego oddziaływania na obszar Parku Narodowego Gór Stołowych. Ponadto wskazał, że przedstawiona koncepcja oraz metodologia badań może mieć zastosowanie na innych obszarach chronionych. Określił ponadto symptomy wskazujące na istnienie zjawiska nadmiernej turystyki na podstawie opracowanego wcześniej **Systemu Monitoringu Ruchu Turystycznego (SMRT)**, którego koncepcję uprzednio opracował i realizował w latach 2017-2023. Wśród wyróżników tego zjawiska w wskazał:

- wzrost dziennych parametrów ruchu turystycznego,
- wzrost liczby i wielkości przekroczeń wskaźnika przepustowości dla najbardziej obciążonych ruchem tras turystycznych,
- wzrost koncentracji turystów w godzinach szczytu dobowego,
- zidentyfikował problemy sygnalizowane przez odwiedzających Park Narodowy Gór Stołowych oraz lokalnych mieszkańców.

Udowodnił również, że zaproponowane wcześniej i wdrożone w praktyce rozwiązania służące ograniczaniu skutków ruchu turystycznego na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych, które nazwał **Wdrożeniami Optymalizacyjnymi (WO)** przyniosły oczekiwany skutek w postaci obniżenia liczby turystów odwiedzających w godzinach szczytowych najbardziej oblegane miejsca na terenie PNGS.

Wykazał, że wdrożenie zaproponowanej przez niego koncepcji regulowania ruchu turystycznym w PNGS było możliwe dzięki przeprowadzeniu konsultacji społecznych z zainteresowanymi i poznaniu ich opinii oraz postaw wobec zjawiska nadmiernego ruchu turystycznego.

Drugi artykuł Habilitanta z 2020 r. pt. Monitoring System of tourist traffic (MSTT) for tourists monitoring in mid-mountain national park, SW Poland. *Journal of Mountain Science* 17, 2035–2047 <https://doi.org/10.1007/s11629-019-5965-y> dotyczył opisu założeń planowania i funkcjonowania systemu monitoringu ruchu turystycznego na przykładzie Parku Narodowego Gór Stołowych. W tym celu autor zaproponował metody zbierania danych o liczebności turystów na szlakach turystycznych oraz zbadania ich motywów, preferencji i zachowań turystycznych. Należy zwrócić szczególną uwagę, że autor w swojej koncepcji Systemu Monitoringu Ruchu Turystycznego połączył dwie całkowicie różne podejścia badawcze. Z jednej strony zbieranie danych o liczebności wędrujących wybranymi szlakami turystycznymi za pomocą urządzeń technicznych w postaci czujników pyro-elektrycznych, a z drugiej zastosowanie typowych metod dla badań społecznych czyli wywiadów kwestionariuszowych. Uważam takie podejście za nowatorskie i wskazujące kierunki przyszłych badań nad ruchem turystycznym. Autor proponując tą nietradycyjną próbę rozwiązania problemu badawczego nawiązał do oryginalnych rozwiązań badawczych stosowanych wcześniej wśród geografów poznańskiego ośrodka geograficznego. Warto w tym miejscu wspomnieć pracę prof. Danieli Sołowiej z 1992r., która jako jedna z pierwszych podjęła próbę konfrontacji metod badawczych stosowanych w geografii fizycznej kompleksowej i geografii społeczno-ekonomicznej. Stosując terminologię zaproponowaną przez tę autorkę można powiedzieć, że habilitant podjął próbę stworzenia metody złożonej/kompleksowej, która pozwala wyjaśniać obserwowane zjawisko fizyczne (ruch człowieka w przestrzeni) z próbą wyjaśnienia przyczyn tego ruchu oraz jego następstw dla środowiska i społeczeństwa.

Precyzując można stwierdzić, że zaproponowany zestaw metod badawczych zawiera w sobie wyróżnione przez A.Zajadacz (2008) metody stosowane w badaniach ruchu turystycznego, a mianowicie: obserwację, eksperyment, sondaż diagnostyczny, analizy statystyczne oraz analizę krytyczną piśmiennictwa. Zastosowanie przez Habilitanta w/w metod badawczych oraz nie wymienionej przez A. Zajadacz metody badań jakościowych jaką są Zogniskowane Wywiady Grupowe (ang. *Focused Group Interview*) wskazują na pogłębioną znajomość metod badawczych stosowanych w naukach geograficznych. Należy zauważyć, że prawidłowe korzystanie z dostępnych metod badań oraz ich odpowiednie wykorzystanie może świadczyć o dojrzałości naukowej Habilitanta.

Autor w tym artykule zwrócił również uwagę na konieczność wdrożenia i nadzoru nad funkcjonowaniem Systemu Monitoringu Ruchu Turystycznego. Wskazał także na jego możliwości zastosowania na innych obszarach.

W kolejnym trzecim już artykule (Rogowski M., Piotrowski K. (2022), Assessment and Accuracy Improvement of Pyroelectric Sensors (Eco-Counter) Based on Visitors Count in National Park. The Case: Monitoring System of Tourist Traffic in Stołowe Mountains National Park, Poland, *Environmental and Climate Technologies* 26, 182-198. <https://doi.org/10.2478/rtuect-2022-0015>) Habilitant skoncentrował się na technicznej stronie funkcjonowania systemu pomiaru wielkości ruchu turystycznego w oparciu o działanie czujników pyro-elektrycznych. Autor opisał sposoby kalibracji pomiarów oraz eliminacji błędów pomiarowych. W ten sposób Habilitant określił możliwości zastosowania tej metody do badań ruchu turystycznego na innych obszarach.

W czwartej publikacji (Rogowski M. (2019) Assessing the tourism carrying capacity of hiking trails in the Szczeliniec Wielki and Błędne Skały in Stołowe Mts. National Park, Forest Research Papers 80, 125-13, <https://doi.org/10.2478/frp-2019-0011>) Habilitant wykorzystał wyniki badań liczebności turystów, na wybranych szlakach w obrębie Parku Narodowego Gór Stołowych (Szczeliniec Wielki i Błędne Skały), do opracowania wskaźnika przepustowości turystycznej oraz określenia jego wielkości na wybranych szlakach. Badania tego typu na przykładzie Zamku w Malborku przeprowadziła już wiele lat temu J. Kostrzewa (1991), a na obszarach górskich w Polsce m.in. M. Baranowska-Janota (1998).

Należy zwrócić uwagę, że Habilitant dzięki zastosowaniu czujników pyro-elektrycznych potrafił określić wskaźnik przepustowości z dużą dokładnością w różnych interwałach czasowych, co wcześniej nie było możliwe. Potwierdził znaną wcześniej opinię, że wraz ze wzrostem liczby turystów w jednostce czasu w danym miejscu zmniejsza się ich satysfakcja z pobytu. Jednak dzięki precyzji zastosowanej metody był w stanie zaproponować rozwiązania aplikacyjne polegające na wprowadzeniu limitów ilościowych odwiedzających, które mogą służyć ograniczeniu negatywnych skutków nadmiernego ruchu turystycznego. Ten aspekt należy uznać za twórczy wkład Habilitanta w rozwiązanie niezwykle aktualnego problemu, przede wszystkim o charakterze praktycznym związanym z zarządzaniem potokami ruchu turystycznego na obszarach chronionych.

Kolejna publikacja w cyklu (Rogowski, M. (2021). A method to analyze variability and seasonality the visitors in mountain national park in period 2017-2020 (Stołowe Mts. National Park; Poland). *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100407.

<https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100407>) pozwoliła autorowi na szczegółowe omówienie problemu zróżnicowania sezonowości czasowej na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych.

Zjawisko sezonowości w turystyce jest postrzegane jako jeden z najważniejszych problemów gospodarki turystycznej zarówno w Polsce (Bożyszkowski 2014; Kosmaczewska 2010; Głębiński 2019) jak i na świecie (Butler 2001; Fernandez-Morales 2003; Kastenholz, Almeida 2008). Powszechnie znane są negatywne skutki tego zjawiska, ale niektórzy badacze (Cannas 2012; Kastenholz, Almeida 2008; Pegg i in. 2012) zwracają uwagę, że występowanie niskiego sezonu turystycznego pozwala na regenerację elementów środowiska przyrodniczego.

W tym kontekście Habilitant dzięki przeprowadzeniu analizy czasoprzestrzennej ruchu turystycznego z wykorzystaniem wcześniej opracowanych metod wykazał, że choć okresem o najwyższej liczbie odwiedzających na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych są nadal miesiące wakacyjne, to występuje niekorzystne zjawisko wzrostu udziału liczby turystów poza sezonem wysokim. Wskazuje to na zmniejszenie się zjawiska sezonowości, a z drugiej wpływa niekorzystnie na możliwości odnowienia się walorów środowiska przyrodniczego PNGS w okresach zmniejszonego ruchu turystycznego. Ponadto jest to dowód, że następuje ciągły wzrost antropopresji związanej z nadmiernym ruchem turystycznym w ciągu całego roku. To bardzo cenne spostrzeżenia, których przyczyny wykraczają poza problem badawczy przedstawiony przez Habilitanta, ale powinny być brane pod uwagę w polityce turystycznej Państwa, szczególnie w kontekście opracowywanej obecnie Strategii rozwoju turystyki w Polsce od roku 2035.

W szóstej publikacji, tym razem wieloautorskiej (Rogowski M., Zawilińska, B., Hibner, J. (2025), Managing tourism pressure: Exploring tourist traffic patterns and seasonality in mountain national parks to alleviate overtourism effects. *Journal of Environmental Management* 373, 123430. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2024.123430>) Habilitant podjął próbę konfrontacji metody wypracowanej na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych na obszarach dwóch innych najczęściej odwiedzanych parków narodowych w Polsce tj. Tatrzańskiego i Pienińskiego. Publikacja ta ma szczególne znaczenie, gdyż Autor wykazał w niej, że dane pozyskane za pomocą autorskiej metody Systemu Monitoringu Ruchu Turystycznego na terenie PNGS umożliwiają przeprowadzenie analizy porównawczej, mimo stosowania na terenie innych parków narodowych różnych sposobów pomiarów liczby turystów. Do najważniejszych osiągnięć należy zaliczyć utworzenie metodyki analizy porównawczej dziennej liczby turystów w poszczególnych parkach narodowych. W ten sposób Habilitant wykazał szersze zastosowanie przyjętej metodyki badań ruchu turystycznego, których celem było zidentyfikowanie wzorców zachowań turystów oraz określenie zmienności

wielkości ruchu turystycznego w skali dnia, miesiąca i roku. Dzięki temu udało określić się występowanie okresów wysokich, pośrednich i niskich sezonów w analizowanych parkach narodowych. Potwierdzono zjawisko zaobserwowane wcześniej na terenie PNGS polegające na zmniejszającej się liczby dni z niskim natężeniem ruchu turystycznego, przy wzroście dni z wysokim natężeniem ruchu turystycznego. Również wspólnym zjawiskiem był stopniowy spadek sezonowości ruchu turystycznego i skracanie się długości okresu niskiego sezonu.

Podsumowując problem nadmiernego turystycznego, który objawia się zwiększoną liczbą dni z ponadprzeciętnym i ekstremalnie wysokim ruchem odwiedzających, wzrostem dziennych maksimów, a także nasileniem ruchu turystycznego poza wysokim sezonem dotyczy wszystkich analizowanych w artykule parków narodowych. Habilitant wraz ze współautorami doszedł do bardzo ważnego wniosku o fundamentalnym charakterze, ruch turystyczny na terenie parków narodowych rośnie gwałtownie co stanowi poważne wyzwanie dla administracji tych obszarów oraz istotny problem polityki państwa w tym zakresie. Z jednej strony rosnąca presja społeczna na obszary chronione, a z drugiej konieczność zachowania walorów środowiska przyrodniczego.

Ostatnia z publikacji należących do cyklu artykułów przedstawionych jako osiągnięcie habilitacyjne (Rogowski, M. (2017), Mountain hiking in the Stołowe Mountains National Park, *Turyzm/Tourism* 27, 89-97. <https://doi.org/10.1515/tour-2017-0017>) dotyczy sposobów wykorzystania wyników badań kwestionariuszowych w określeniu motywów, preferencji i zachowań odwiedzających PNGS. W tym opracowaniu Autor przedstawił charakterystykę społeczno-demograficzną respondentów, wskazał trzy główne motywy przyjazdów na teren PNGS: wypoczynek, aspekty poznawcze, uprawianie turystyki aktywnej, a także dokonał segmentacji ruchu turystycznego.

Zestawienie publikacji stanowiących osiągnięcie badawcze Habilitanta kończy podsumowanie, w którym Autor wypukła najważniejsze elementy swoich badań prac oraz systematyzuje wkład do badań ruchu turystycznego w ramach geografii turystyki. Ponadto specyfikuje swój wkład w dyscyplinę naukową wskazując elementy:

- **metodyczne:** koncepcję łagodzenia nadmiernej turystyki, którą nazywa **Metodą Optymalizacji nadmiernej turystyki (MOO)**, pomysł p.n. **Koncepcja monitoringu ruchu turystycznego (SMRT)**; nowe wskaźniki w badaniach ruchu turystycznego **Wskaźnik Odwiedzających i Wskaźnik Sezonowości**; opracowanie sposobu określenia przepustowości szlaków turystycznych.

- **poznawcze:** przeprowadzenie badań ruchu turystycznego na szlakach Parku Narodowym Gór Stołowych, które pozwoliły na analizę skutków zarówno w ujęciu

przyrodniczym jak i społecznym; zdefiniowanie sezonów i sub-sezonów występujących w wybranych parkach narodowych w Polsce; zdiagnozowanie zmniejszenia się wskaźnika sezonowości turystyki w parkach narodowych.

- **aplikacyjne:** wdrożenie **systemu monitoringu ruchu turystycznego (SMRT)** na terenie Parku Narodowym Gór Stołowych dzięki któremu było możliwe wprowadzenie w praktyce zarządzania ruchem turystycznym w Parku Narodowym Gór Stołowych za pomocą **Metody Optymalizacji nadmiernej turystyki (MOO)**, podjęcie próby **łączenia danych ilościowych** z czujników pyro-elektrycznych z **wynikami badań społecznych**.

4. Uwagi krytyczne i dyskusyjne dotyczące prezentowanego osiągnięcia naukowego.

We wstępie Autoreferatu Habilitant nie zawarł pogłębionej dyskusji metodologiczno-teoretycznej i ograniczył się jedynie do przedstawienia zagadnień dotyczących koncepcji zarządzania turystyką na obszarach chronionych oraz pojęć związanych ze zjawiskiem nadmiernej turystyki. Mimo tego, że odwołuje do modelu empiryczno-naukowego geografii zdefiniowanego przez Z. Chojnickiego (2010), to chyba nie do końca świadomie zastosował ten model, gdyż w ogólnie poprawnym toku postępowania badawczego nie wyjaśnił w wystarczającym stopniu kwestii metodologicznych.

Dotyczą one m.in. połączenia stosowania analizy danych z obserwacji terenowych (czujniki pyro-elektryczne) z metodami badań ilościowych jakimi są badania sondażowe (kwestionariuszowe) oraz jakościowych jakimi są zogniskowane wywiady grupowe (ang. *Focused Group Interview*). Każde z tych podejść badawczych cechuje się pewnymi ograniczeniami oraz szczegółowo określoną metodyką postępowania. W Autoreferacie poza szczegółowym omówieniem aspektów technicznych związanych ze stosowaniem czujników ruchu, ich kalibracji, testowania itd. Habilitant nie przedstawił żadnych szczegółów dotyczących stosowanych metod badań społecznych poza załączeniem kwestionariusza ankiety. W ocenie autora te metody miały zweryfikować i uzupełnić jego wiedzę na temat motywów, postaw i zachowań turystów, a także określać ich cechy społeczno-demograficzne. Niestety nie jestem w stanie ocenić jakości uzyskanych za pomocą tych metod wyników badań. Tym bardziej, że Autor do końca nie rozumie stosowanych pojęć w tym zakresie, o czym świadczy sformułowanie „wywiady kwestionariuszowe wspomagane badaniami CAWI” (s. 11). Domyślam się jedynie, że pisząc o wywiadach kwestionariuszowych Habilitant miał na myśli tradycyjną ich wersję czyli papierowy kwestionariusz wręczany odwiedzającym PNGS na szlaku. Powszechnie używany akronim w języku angielskim brzmi PAPI (ang. *Paper and Pencil Interview*), a CAWI to po prostu ta sama metoda tylko z użyciem komputera i Internetu

(*Computer Assisted Web Interviewing*). Kolejna nieścisłość terminologiczna znajduje się na s. 10 i 11 Autoreferatu. Dowiadujemy się o przeprowadzeniu „wywiadów grup fokusowych”. W polskiej literaturze dotyczącej tego typu badań używane jest określenie Zogniskowane Wywiady Grupowe (ang. *Focused Group Interview*) (J. Lisek-Michalska 2013; D. Maison 2001; 2010). Ponadto Autor nie podał żadnych istotnych informacji na temat ich przeprowadzenia poza tym, że uczestniczyli w nich pracownicy PNGS i członkowie jego Rady Naukowej.

Chyba jednak najważniejszą kwestią, która budzi istotne zastrzeżenia dotyczące metodologiczne jest sposób zaprezentowania w Autoreferacie problemu badawczego w oparciu o załączony cykl artykułów. Habilitant przedstawił siedem artykułów jako osiągnięcie habilitacyjne, jednak chronologia ich omówienia wprowadza chaos zamiast uporządkowania treści. Na wstępie Autor omawia swój najnowszy artykuł (2025), który jest zwieńczeniem i syntezą jego kilkuletnich badań, a następnie przedstawia publikacje omawiające cząstkowe analizowane zagadnienia od 2017 roku w różnej kolejności. Rozumiejąc intencję **Art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.)**, która umożliwia zaprezentowanie osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej w postaci cyklu publikacji, należy domyślać się, że ma to być uporządkowany pod względem logicznym zestaw publikacji. Habilitant posługuje się dziwną logiką, ponieważ najpierw prezentuje wyniki końcowe i zbudowaną na ich podstawie kompletną koncepcję, a następnie elementy składowe. W mojej ocenie żaden recenzent wydawniczy monografii do dopuściłby do publikacji dzieła, które na wstępie omawia wyniki i finalną konkluzję. Niewątpliwie, gdyby Autor spróbował zaprezentować wyniki swoich dociekań w formie monografii uniknąłby tego błędu.

Kolejną jest problem natury klarowności wyводу w całym autoreferacie. Habilitant trudną do zliczenia ilość razy popełnia błędy stylistyczne, językowe i interpunkcyjne (s. 6, 7, 8, 9, 10, 12 itd.). Mówiąc dosadnie, Autoreferat jest napisany językiem niestarannym, często żargonem wynikającym ze stosowania kalek językowych z angielskiego. Oto przykłady lapsusów językowych:

„Opisywany cykl mieści się w powyższych cechach.” (s.7)

„Ludzie od których zbierane są ich postawy i poglądy na określony temat.” (s.10)

„Obszarem badawczym w niniejszym cyklu badawczym.” (s.8).

„Precyzując obszary o największym zagrożeniu nadmierną turystyką, należy przeprowadzić delimitację w oparciu o powyższe cechy, uwzględniając aktualne dane o ruchu turystycznym” (s. 11).

„WO poddano opinii turystów i mieszkańców w formie drugiego etapu wywiadów grup fokusowych wspomaganymi wywiadami CAWI”. (s.11)

Przyznam się szczerze, że takie sformułowania w pracy studenta na zaliczenie w toku studiów uznałbym za niedopuszczalne, a co dopiero w odniesieniu do kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jest to bardzo ważna kwestia, nad którą Habilitant powinien poważnie się zastanowić w dalszej pracy naukowej. Poza tym ilość skrótów i akronimów stosowanych przez autora w Autoreferacie w sposób zdecydowany utrudnia czytelnikowi zrozumienie tekstu. Tekst jest napisany w znacznej części bardzo nieprzyjaznym żargonem dla czytelnika. To nie jest tylko sprawa dotycząca błędów językowych. Autor jako bardzo ważny element swojego osiągnięcia naukowego uważa aplikacyjność zaprezentowanych metod badawczych. Jak w takim razie ma zrozumieć tekst najeżony neologizmami, żargonem i skrótami potencjalny pracownik parku narodowego, który chciałby wdrożyć zaproponowane przez Autora System Monitoringu Ruchu Turystycznego?

Habilitant powinien wykazywać się nie tylko wiedzą merytoryczną dotyczącą badanego problemu, ale także powinien w sposób klarowny i zrozumiały dla czytelników bądź słuchaczy go przedstawić. To jest podstawowa umiejętność, którą powinien posiadać każdy wykładowca akademicki, a tym bardziej doktor habilitowany.

Mimo tych wszystkich uwag krytycznych treść Autoreferatu wskazuje na głębokie zaangażowanie w proces badawczy Habilitanta, jego zrozumienie stosowanych metod badawczych, umiejętność konceptualizacji problemu badawczego i wykorzystanie wyników badań do celów aplikacyjnych.

Na zakończenie oceny osiągnięcia naukowego zgodnie z art. 219 stwierdzam, że cykl publikacji naukowych dra Mateusza Rogowskiego pod wspólnym tytułem „**Koncepcja diagnozy i łagodzenia nadmiernej turystyki w przyrodniczych obszarach chronionych**”, mimo licznych mankamentów, stanowiący podstawę postępowania habilitacyjnego, stanowi istotny wkład do dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Poszerza ona znacznie wiedzę na temat badań ruchu turystycznego na obszarach górskich parków narodowych w Polsce i możliwości ich zastosowań w praktyce zarządzania obszarami chronionymi.

5. Pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitanta.

5.1 Udział w konferencjach naukowych, staże naukowe i projekty badawcze.

Dr Mateusz Rogowski był uczestnikiem 62 konferencji naukowych w tym w 6 zagranicą po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, co świadczy o bardzo dużej aktywności Habilitanta w tym zakresie. Ponadto był współorganizatorem 7 konferencji naukowych.

Ponadto uczestniczył w pracach 2 zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych, z czego jednego był kierownikiem.

Bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na ocenę pozytywną ocenę Habilitanta jest wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, w tym w szczególności zagranicznej. Dr Rogowski odbył cztery staże na uniwersytetach w Austrii, Niemczech i Hiszpanii. Wszystkie te wyjazdy służyły weryfikacji metod badawczych zastosowanych prezentowanym w osiągnięciu naukowym, które jest podstawą wniosku Habilitanta.

Ponadto Habilitant jest autorem łącznie 34 publikacji naukowych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora z czego cykl 7 publikacji stanowi osiągnięcie naukowe będące podstawą wniosku o ubieganie się stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Poza artykułami naukowymi Habilitant jest autorem 12 rozdziałów w monografiach naukowych, a także samodzielnym autorem jednej monografii naukowej.

5.2 Liczba publikacji indeksowanych:

W JCR: **8** (w tym pierwszoautorskich: **8**)

Sumaryczny *Impact Factor* publikacji (n=8): **27,5**

Sumaryczny *Impact Factor* dla cyklu publikacji wchodzących w skład osiągnięcia [A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7] (n=7): **22,7**

Sumaryczna liczba punktów MNiSW publikacji, rozdziałów monografii i monografii (n=56): **1818,5**

Sumaryczna liczba punktów MNiSW dla cyklu publikacji wchodzących w skład osiągnięcia [A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7] (n=7): **570**

5.3 Liczba cytowań publikacji Habilitanta, z oddzielnym uwzględnieniem autocytowań.

Liczba cytowań publikacji (na dzień 1.09.2025 r.):

wg bazy Scopus: **110** (bez autocytowań: **100**)

wg bazy Google Scholar: **362** (bez autocytowań: **298**)

wg bazy Web of Science: **70** (bez autocytowań: **56**)

Liczba cytowań dla cyklu publikacji wchodzących w skład osiągnięcia [A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7] (na dzień 1.09.2025 r.):

wg bazy Scopus: **75** (bez autocytowań: **63**)

wg bazy Google Scholar: **136** (bez autocytowań: **112**)

wg bazy Web of Science: **48** (bez autocytowań: **36**)

3. Indeks Hirscha

5.4. Indeks Hirscha (na dzień 01.09.2025 r.)

wg bazy Scopus: **6**

wg bazy Google Scholar: **13**

wg bazy Web of Science: **5**

Dane bibliometryczne wskazują, że publikacje Habilitanta znalazły się w czasopismach o wysokim wskaźniku cytowań i mieszczą się w średnim przedziale wśród samodzielnych badaczy w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

6. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i inne popularyzujące naukę.

Habilitant od momentu uzyskania stopnia naukowego doktora i zatrudnienia w charakterze wykładowcy akademickiego najpierw w uczelniach prywatnych, a następnie w macierzystym Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu jest bardzo zaangażowany w działalność dydaktyczną. Dowodem na to jest m.in.:

- pełnienie funkcji promotora 115 prac licencjackich, opiekuna 17 prac magisterskich oraz promotora pomocniczego pracy doktorskiej,
- prowadzenie wykładów, wykładów monograficznych, ćwiczeń i zajęć terenowych z wielu różnych przedmiotów związanych z turystyką i rekreacją.

Ponadto dr Mateusz Rogowski jest aktywnym popularyzatorem wiedzy geograficznej i prowadził wykłady w czasie różnych wydarzeń na macierzystej uczelni jak i w szkołach średnich województwa wielkopolskiego.

6. Konkluzja

Wskazany przez dra Mateusza Rogowskiego jako główne osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym cykl artykułów naukowych pt. **Koncepcja diagnozy i łagodzenia nadmiernej turystyki w przyrodniczych obszarach chronionych**” jest dziełem ważnym z punktu widzenia naukowego i aplikacyjnego. W mojej ocenie jest wynikiem szerokich zainteresowań Habilitanta, jego zaangażowania w działalność na rzecz zachowania zasobów środowiska obszarów górskich dla przyszłych pokoleń. Opracowanie to wnosi nowatorskie pomysły w zakresie zarządzania ruchem turystycznych na górskich obszarach chronionych, a tym samym do reprezentowanej przez Habilitanta dyscypliny naukowej jaką jest geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Habilitant ponadto wykazywał się istotną działalnością naukową poza jedną uczelnią w tym w szczególności zagranicą. Uważam, że całokształt działalności dra Mateusza

Rogowskiego świadczy o tym, że jest doświadczonym badaczem, zaangażowanym w pracę naukową, organizacyjną i popularyzatorską.

Przedstawione osiągnięcie, mimo poważnych i licznych uwag krytycznych o istotnym znaczeniu dla zrozumienia wyników badań oraz całość dorobku naukowego, w mojej ocenie, spełniają wymagania formalne i merytoryczne zawarte w **art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce**. W związku z powyższym stwierdzam, że wartość merytoryczna osiągnięcia naukowego oraz istotna aktywność naukowa uzasadniają nadanie dr Mateuszowi Rogowskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jednocześnie zwracam się o dopuszczenie jego do kolejnych etapów postępowania habilitacyjnego.